

PELEGRIN*

Tko želi tužbu čut i trude razlike i što je plač priljut, komu nije prilike: pojući čuj mene, ter će čut u pjesni tužice pakljene i plačne boljezni, i jade vrh jada, ke najдох hodeći	5
put tmasta zapada, trudom se gojeći. Trudahān zašto bjeħ, slijedeći plačni vaj, i drugo ne željeħ razmi sam duši raj, da moj duħ zabude pri višnjoj radosti sve muke i trude s minutom žalosti;	10
najliše prvi trud, kad plačan život moj prisudi višnji sud nesreći jadovnoj. Od zvijezda svijeh takoj budući prisuđen da traju život moj rascvijeljen i utruđen,	15
jur bješe prišla vlas od zimmje naravi da studen, led i mraz zemlji se objavi, iz tmastijeh oblaka kad pada snijeg bijeli zelenca ter svaka s liskom se razdijeli, svi vihri studeni kada se pobune	20
cvijet svakoj zeleni ter s liskom obrune; nemala tužica ter mi da tolik vaj gdje zima kraljica izajde na svijet saj, zlosrda i ohola, svoj narav slijedeći, od mraza vrh kola u draču sjedeći. Mljah da ju porazi svi od svijeta slijedaħu, gdje joj se svi vlasi na glavi viđahu s mosuri ledeni, pod vencem od drače,	25

* Oblik imena glavnog junaka *Pelegrin* pojavljuje se samo u naslovu epa, svagdje u tekstu (56 puta) *Piligrin*.

u komut spleteni, da srce proplače;
 i nijedan Božji stvor pokoja ne imaše,

sjever i kozomor gdje prid njom dimaše. 30
 Tolika mečava ter bješe po svijeti
 i studen krvava, ku nije moć izrijeti,
 ter zvijeri vidjeti ne mogah ni ptice,
 ni okom nazrjeti tekušte vodice,

ni drugu nijednu stvar, gdi je duh živući, 35
 gorušte sunce zgar da ju stopli i svrući;
 zašto se tajaše u sinjem oblaku
 ter odzgar ne sjaše, da stopli stvar svaku,
 čijem pride pravi rok od višnje Ljubavi,

da svijetli svoj istok svijetu se objavi; 40
 da svojom milosti prisvijetli istok taj
 vjekuštom svjetlosti obasja vaš svijet saj;
 po kom se stekoše s vremenom svi roci,
 što od njega rekoše po Pismu proroci,

ter nam se prigodi mjeseca časnoga 45
 da Djeva porodi Človjeka i Boga.
 U onuj istu noć, u oni hip i čas,
 kad htješe s nebes doć na zemlju radi nas
 Sin Boga živoga s goruštom ljubavi,

sužanstva vječnoga da svoj puk izbavi: 50
 ja bivši srjed puta od moga poroda,
 tužba me priljuta i plačna nezgoda
 nesreći prisudi, da s plačem dni traju,
 da život moj trudi u tužbi i vaju.

Tijem leden i mrazan, ni u miru ni u goju, 55
 zastranih sebe van daleće svijes moju,
 moja svijes po svijetu da trudi svaki čas
 jak pčela po cvijetu ištući mednu slas;
 da najdem mjesto toj gdje bih se nastanil

i gdi bi život moj u goju sahranil; 60
 gdi bi mi sunačce ljuveno i milo
 ledeno srdačce i moj duh stopilo,
 da leden i mrazan ne budem tužiti
 sunčanu prijazan čijem budu združiti.

U misleš ja takoj sebe van stojeći, jadovit nepokoj u srcu gojeći, svaki hip i svak čas želeći pokoja, jeda mi dobar glas navijesti svijes moja: utoj se u mene moja svijes povrati,	65
nu tužbe pakljene ni moj trud ne skrati; ter ne vijem, moj Bože, taj žalos i tuga što podrijet ne može mê srce iz kruga, gdje meni svijes reče: Svud zdesna i slijeva obajдох daleče što sunce opsijeva,	70
i što sam obašla ja, trudna svijes tvoja, još nijesam, vaj, našla tihoga pokoja. Nije školja, ni otoka, ni sela, ni grada, od sunca istoka do tmasta zapada, da človjek može reć: ovdi je kraljevstvo u kom se može steć pokojno blaženstvo.	75
Tijem grozno procvijelih na taj glas jadovan, i sam se pak dijelih iz moga doma van, i, drumom hodeći, toliko trudan bjeh, na ramu noseći pun misli šupalj mijeh.	80
Prigna me, vajmeh, san u moj trud najveći i njeka boljezan, ku ne vijem izreći, pod njeki javor suh, visoko vrh gore, da se moj trudan duh pokrijepit ne more.	85
I vazeh šupalj mijeh, ki nošah vrh pleći, da uprosim misli svijeh što mi će tuj reći; nu ništo u mijehu ne mogoh vidjet ja, zač misli sve bjehu u maglu zašle tja.	90
Vrh sebe lje stoje, mnjah se će vratiti, tužice da moje budu se skratiti; tutako ter taj mijeh, velmi se boleći, odriješih na pospjeh, suzice roneći,	95
da odriješen stoji tač, ako se povrate mê misli na moj plač, da se opet uhvate. Nu oni suh javor, gdje ne mnjah nikadar prijati razgovor, jaki sve plačna stvar, spravi se u tolik smijeh, ki se izreć ne more,	100

gdje odriješen šupalj mijeh držah ja vrh gore;
i mnom se naruga, jaki sve da sam lud,
da žalos vrh tuga zada mi velik trud.
Utoj se velik jaz, ne vijem gdje u gori, 105
u zemlji u taj čas tutako otvori,
iz koga plah vihar plaho se podviže,
jaki sve bijesna stvar ter maglu pristize;
ter maglu razvija ter misli sve moje
po prahu rasija, u krovu da stoje. 110
Mah misli u gori ne vijem ki od Boga
u proso satvori rad mene neboga,
ni u čem mir ni pokoj da mi nije prijati,
da se prije život moj bezredno prikrati.
Napokon i prah taj stvori se mravljami, 115
da meni vječni vaj ne lipše s tugami;
ter mravlje pridoše, kojijem se ne zna broj,
ter, vajmeh, zgrizoše do zrna proso toj,
da po sva vrjemena od prosa od togaj
ni zrno sjemena ne ostane na svijet saj. 120
Pak mravlje pridoše pod javor, gdi ja bjeh,
ter meni zgrizoše do krpe šupalj mijeh;
ter treptjeh ter predah od muke pakljene
te mravlje gdje gledah lazeći vrh mene,
bez broja ke bjehu ter ne znah žalostan 125
što u zemlji ne htjehu kopati sebi stan,
običaj kako je od svoje naravi,
u vrijeme da stoje pod zemljom sve mravi.
Vrh jada sve jade još vidjeh u gori
gdje medvjed od klade tudjer se satvori. 130
Mnjah da ga hudoba pakljena objavi,
gdje mravlje pozoba i nijedne ne ostavi,
ter javor, vajmeh, (suh) zgrohota vās u smijeh
medvjedov gdje trbuh nadu se kako mijeh.
Nadut se valjaše po travi ter takoj 135
plač s tužbom skladaše za tolik nepokoj;
rikaše u plačan glas, koliko da pravi:
Ja medvjed u zao čas pozobah sve mravi,

u meni ter moj duh jadove sve čuti, gdje nadmen moj trbuh sit hoće puknuti;	140
žalos me oznobi, čutim trud krvavi, gdje u mojoj utrobi koporu sve mravi i trbuh moj grizu, da opeta na bil dan sve žive izljezu iz moga kruga van.	145
Jeda je gdje koga, plačna me pohodi, za ljubav svijeh boga ter me sad slobodi! Zašto je, vaj meni, stvar plačna na svijeti, tolik trud pakljeni da budem podnijeti.	150
Tuj prinije namjera jednoga od satir, po gori gdje tjera s matragom plahu zvir; plahu zvir ostavi, a medvjeda smlati matragom po glavi, ter život svoj skrati, svar da bude taj medvjed u gori podnijeti sve trude da se tač umori.	155
Zač hotje sud pravi, svoj život da skrati, napokon sve mravi životom da plati; rastav se životom da je po sva vrjemena i sada i potom od njega spomena.	160
Nu mravlje zgrizoše medvjedov trbuh taj ter žive pridoše opeta na svit saj; pak njeka od vila tudjer se objavi tijem mravljem ter krila tutako pristavi, ter krili treptjeti počese tutako a potom letjeti polako, polako.	165
Nu stekši krila taj, to više leteći, stekoše smrtni vaj, poginut ne mneći; zač svraka tuj dođe prugove loveći, ter nijednu ne ođe od mravalj leteći.	170
I pride pak sova, leteći u nesvijes odnjekud iz lova, jakino manen bijes.	175
Bijesna se naklati ter svraku gdje leti u gramfu uhvati da mravlje osveti. Gramfom ju zadavi što može, vaj, brže ter žive sve mravi prohodom izvrže. Pogibe tač svraka pak se tuj u gori	175

tutako mrav svaka od zlata satvori;
 i dunu vihar plah, ki spaše u krovu,
 ter ništar ja ne znah kud zanije tuj sovu.
 I rekoh: Moj Bože, koji bi ovoj sud,
 moj život gdje može trpjeti tolik trud? 180
 Misli su sve moje utekle od mene
 i u gori tuj stoje u prosu stvorene!
 Zgrizle su mravlje mijeh, u kom ja do groba
 sve misli shranit mnijeh, kako se podoba.
 Tihoga pokoja ter nije mi moć prijati, 185
 kako će svijes moja bez misli moć stati;
 a duh se, vajmeh, moj bezredno skončava,
 gdje tolik nepokoj tužba mi zadava,
 ne znavši sam što ću u pustoj dubravi
 bez misli, u što ću skupiti te mravi. 190
 I rekoh: Moj Bože, je li tko na svijeti
 u prosu da može mē misli prinijeti
 do mene neboga, gdje treptim i predam,
 da čuda takoga živ se ja nagledam!
 Iz prosa čes moja zač da mi povrati 195
 mē misli bez broja, da moj trud prikrati;
 tadaj bih mogao rijet: nisam se potopio,
 još me nije taman svijet na volju oznobio.
 Nu ne bi zaman plač ni moje vapjenje,
 da budem opet tač steć moje željenje; 200
 ter mi se trudan duh pokrijepi malahno
 gdje mene javor suh prišapta lagahno:
 Prije ner li danak bil mrak bude skratiti,
 sve se će u tvoj kril tve misli vratiti.
 Mojemuča mala tamo je proso sve 205
 do zrna pobrala, u kom su misli tve.
 Pripravno tijekom stani, kad pride vrijeme toj,
 ter misli sve shrani ke prospe u kril tvoj;
 u prosu ke nosi za vele slavan dar,
 i sve što t' zaprosi, ne bran' joj nijednu stvar. 210
 I rekoh: Javore, molim te, vajmeh, sad,
 kako toj bit more, reci mi Boga rad?

U svako jur doba dano je naravi,
 što prima utroba, da se toj probavi,
 i što se probavlja, veće se nikadar 215
 opet ne ponavlja u svoju prednju stvar.
 I reče javor moj: Dano je naravi
 da opsluži razlog svoj, da opsluži drum pravi;
 protiv(n)a godišta nu su sad nastala,
 ter narav za ništa jur je sva ostala. 220
 Tko sije pšenicu, zemlja mu vrat plodi;
 tko sadi ljubicu, trnje mu ishodi.
 Neka t' je i ovo znat (a nije stvar laživa),
 tovar se konju brat i mulac naziva.
 Sliši još što ću rijet tere ćeš čut sada 225
 na što je došao svijet i razlog i pravda.
 Tovarom se dava na domu i u polju
 čista zob i trava, češu ih na volju;
 češu ih i glade svaki hip i svak čas
 i musi ne dade da im sjede na očas; 230
 a dobar konj sada u zabit stojeći
 primira od glada, travice želeći;
 ne samo travice da okusi zelene
 ner suhe slamice i pljeve ječmene.
 Tijem, vajmeh, dragi moj, može se vidjeti 235
 da plačni nepokoj svud raste po svijeti;
 tužbom se ponavlja veselje i rados,
 i nalijep probavlja jednaga i slados.
 Trudi svijet skončaju i tužbe velike,
 ljudi se stvaraju u zvijeri razlike. 240
 Vrh svega svijet trudi zač se sad rađaju
 mahniti i ludi, koji ga vladaju;
 a, vajmeh, razum vaš scijeni se za ništa
 ter ne ima nijednu vlas, kako stog strništa;
 razumna ter mudros stlačena uzdiše, 245
 a smamljena ludos k nebu se podviže,
 i ohola nje gizda i narav prokleti
 izviše svijeh zvijezda hoće se propeti,
 da odzgara nad nami i sada i potom

kraljuje zvijezdami i kopnom i vodom.	250
A sad sâm čini sud: je li ki na svijeti pod nebom veći trud razmi toj vidjeti?	
Još da je tko bogat, toliku ima vlas, ako bi bio rogat, svak tomu čini čas;	
i krjepos od blaga, koje nam čes dijeli, od mila do draga prijazan razdijeli.	255
Tijem koga nadijeli zlosrdjem čes huda, taj tuži i cvijeli od muke i truda, i svi ga porazi s nesrećom još slijede i mili i drazi rane mu povrijede.	260
Napokon i svoj stan i pleme i rod svoj goni ga sebe van, za dat mu nepokoj, jak tuđin da tako trudi se tukući, u vrijeme u svako tuđine služeći,	265
neka se dreseli po tuđoj državi, očinstva da želi, s čijem ga rod rastavi.	
Tijem je li sud pravi da od svijeta bogatstvo s jedinstvom rastavi prijazan i bratstvo?	
Tijem mudri govore vičući svakomu da ništor nije gore ner li bit lakomu.	270
Zač skupi lakomac i prješno i hrlo sam sebi konopac zažima na grlo; a od zlata, vajmeh, dar i krjepos od blaga primaga svaku stvar, napokon i vraga.	
Mnokrat se još zbude da, vajmeh, pri blagu razum se zabude i duša dâ vragu, od onijeh najliše na kojijeh suzami čemerno uzdiše zemlja, lijes i kami.	275
Tijem koje ufanje imaju pri Bogu ki tuđe imanje sve grabe što mogu,	280
i sirote plačne, k tomuj se može rijet, i žedne i lačne progone na on svijet; od kojijeh suzice, suh kamen zajedno, padaju prid lice ki sudi pravedno, s razlogom ki sudi i pravde ne krati, ner kako tko trudi, takoj mu trud plati.	285

Piligrin dragi moj, nu ću sad parjati zlijeh ljudi tolik broj, kojih nije moć zbrajati; koliko zasada, vaj meni nebogu, zač tuge vrh jada prikladat ne mogu.	290
I ja sam Boži stvor nekada človlak bil, a sad sam suh javor u gori potamnil; javor sam, vajmeh, suh, lje ovdje vrh gore u meni trudan duh još jedva kopore.	295
I ovdj svijeh dana ja kunem čes moju, opsječen bez grana, vrh gore gdje stoju, svi vihri na svijeti gdje obnoć i obdan hoće me podrijeti s tešerom zemlje van.	300
Vaj, gdje me suh javor moja čes obrati da nijedan razgovor ne mogu prijati. Godina cijela jes i druge dva dijela da me je moja čes u pustoš zanjela; i ovdj se stanih ja vrh gore najliše da tuge i jada nigdar mi ne lipše.	305
Gdje trpim svaki jad, prik zime a navlaš bije me snijeg i grād, mlati me slana, daž; trudi me leden mraz, zač hoće čes moja da ovdje po vijek vaš ne prijam pokoja, da zimi ni ljeti, proljetjem ni ujesen ne mogu vidjeti ni cvijetka ni zelen.	310
Nijedna vrst od ptica gdje, vajmeh, ne poje, nit je čut slavica na tužbe na moje, da mi dâ kadgod i ljuveni razgovor, gdi trudim ja odi, vrh gore suh javor.	315
Bio sam mlad i pristao, i u snagu najbolju, i sve sam ja imao što sam htio na volju; imao sam veselje, imao sam i rados, i nijedno dreselje ne poznah ni žalos.	320
Nu mi čes prisudi, kad caftjeh u slavi, nenavid zlijeh ljudi da se vaš pripravi svom silom na mene, da bude tač naprijet da me prije prožene pod zemlju na on svijet, da po sva vrjemena za toli plačan dar	

od moga imena ne zna se nijedna stvar.	
Ter mi trud zadaše i plačnu boljezan	325
i još me prognaše iz moga doma van.	
Cvileći ter takoj od muke i truda,	
zastranih život moj, a ne znam sam kuda,	
stranputno hodeći i obdan i obnoć,	330
sve boge moleći da mi su na pomoć,	
jeda me sahrane po svojoj ljubavi	
ter mene nastane u mirnoj državi.	
Nu njeki sinj oblak željno me rascvijeli	
ter mi se u tmasti mrak satvori dan bijeli,	
i ništor ne vidjeh ner sjever pripusti	335
gdje kako nadmen mijeh pripuhnu iz usti,	
u oblaku ter mene jadovno zadosti	
vrh gore zelene zanese s plahosti	
sjeverov vihar taj, ki čini u nečas	
da slijedim plačni vaj bez konca po vijek vaš,	340
tužicom nadijeljen, ku ne vijem ja izrijet,	
da trudim rascvijeljen dokoli teče svijet.	
I ti se tijem čuvaj, da i tebe ne stvori	
nesrećan plačni vaj divju zvijer u gori,	
ali pak javor suh u ovojszi dubravi,	345
vječnoga da tvoj duh truda se ne izbavi.	
Nu ćeš još na svijeti nakazni razlike	
očima vidjeti i trude razlike.	
Strpjenje tijem spravlaj ter tvoje sve zgode	
s nalijepom probavljaj, kako kad prihode;	350
a mene ostavi i plačna i tužna	
u pustoj dubravi jadovna i ružna,	
gdje trpim plač priljut; a ti se nikadar	
ne nadaš veće čut od mene nijednu stvar.	
Pakljeni zač poraz (za ki sud nu ne vijem)	355
vaze mi sada vlas, da ostanu vazda nijem.	
Napokon javor suh, bez vida slijep ostah,	
ostah nijem, ostah gluh, ter toprv trud poznah;	
toprv me tuženje i nov trud rascvijeli,	
zač se sve očućenje sa mnome razdijeli.	360

Nu od njega ništore, kad, vajmeh, svrši toj,
 iskusit ne more čemeran život moj;
 ter gorče prosuzih neg ništor na svijet saj,
 zač željan ne iskusih tko je bil javor taj.

Odlučil zač bjeħ ja zaklet ga u taj čas
 365
 sunaćcem, koje sja odzgara vrhu nas
 u pustoj dubravi, podobno ako je,
 da mi se objavi imenom taj tko je,
 tko li ga u gori, nesrećna človjeka,

javorom satvori, da trudi dovijeka.
 370

Vrh svega vrh toga tuj mi se prigodi
 put mene neboga mojemuća gdje hodi,
 štapa se držeći gdje neboga hrama,
 na batu noseći bisake vrh rama,

krcate sve prosa bisake nošaše,
 375
 bez postola, bosa, ter jedva hramaše.
 I rekoh: Svi bozi, vječna vam bud' hvala,
 slavan nam dar nosi mojemuća mala,
 na puno ako su, ke bjeħu zašle tja,
 mê misli u prosu koje sam strađal ja.

Mojemuća nu pride ter javor i mene
 380
 oposlom obide vrh gore zelene,
 vrh živa kamena; a potom najbrže
 bisake s ramena isprti i vrže.

Pak sjede na kami, sjedeći ter takoj,
 385
 objema rukami otirat poče znoj,
 od truda i od muke a pak se zlovoljna
 podnijemi na ruke, jak da je mramorna,
 sjedeći uz javor suh, vrh kamena živa,
 da u se pojmi duh, gdje trudna počiva.

Nu poče pršati tihoga vjetra ćuh,
 390
 ter joj se povrati u sebe trudan duh;
 pak iglu babjaču na kami nagladi
 trnovu ter draču iz pete izvadi.

Mnjah ju će žestoka tužica skončati
 395
 krvava osoka gdje joj poče kapat.

Nu drijenka s bokvicom kamenkom natuče,

vedašom krpicom strpjeno ter muče
poveza ranicu tiho i polako
ter zdravu jak pticu vidjeh ju tutako. 400
Pak k meni bolesnu s velikom ljubavi
ručicu da desnu, jošte me pozdravi,
i reče: Zdrav budi, Piligrin dragi moj,
s tobom se svi trudi rastali i jad tvoj!
Nu tko te umnoži tolikom žalosti, 405
u ovoj pustoši da stradaš radosti?
Tko li je htio takoj, da se tač u tužbi
skončava život tvoj nesreći na službi?
Svijeh boga nije li sud, tko ovdí prihodi,
da s plačem velik trud i tužbu provodi? 410
Tko ovdí prihodi zač ovdí u gori
u drugo štogodi tudjer se satvori.
A ti si prišal sad, a ne vijem otkuda,
da trpiš tolik jad i trude vrh truda,
na ovi vrh gore, gdje trudan život moj 415
prijati ne more tihi mir i pokoj;
i ako se neč' dijelit odovle do tri dni,
većma ćeš procvijelit ner li se tebi mni;
zač čine dogovor tri dusi pakljeni
da tebe u mramor satvore studeni, 420
ter ćeš sam poznati, kad ti se toj zgodi,
koje se zlo pati kad se to dogodi.
Nu se sprav' ter prješi, ne čekaj ti roka,
najbrže ter bježi prije sunca istoka.
Tijem vazmi proso toj i zoblji kako znaš, 425
u misleh život tvoj na volju da vladaš.
Naglo se naklati, zoblji ga iz šake,
a meni povrati opeta bisake;
ter ti će misli rijet obilno zadosti
kamo ćeš ti zanijet tvoj život i kosti. 430
Toj li mi neč' podat postola jedan par,
nećeš moć pozobat toj proso nikadar;
i prije ćeš rastavit od tijela život tvoj
ner li ćeš probavit bez jada proso toj.